



A pedagógusképzés és pedagógus-továbbképzés Csehországban

*Prof. Ing. Stoffa Veronika, CSc.
Palacký University, Faculty of Education Olomouc
NikaStoffova@seznam.cz*



Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol

- vzdělávání učitelů na VŠ
- Koncepce pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol

Struktura :

1. Současný stav
2. Navrhované řešení - minimální standardy
3. Výchozí premisy
4. Minimální personální garance (pedagogicko psychologická část, oborově didaktická část, pedagogická praxe)
5. Minimální požadavky na základní složky učitelské přípravy
6. Varianty situování pedagogicko-psychologické části přípravy během studia
7. Příprava ve dvou aprobačních oborech
8. Učitelství pro 1. stupeň základní školy
9. Další postup

Grémium MŠMT ČR: situací ve vzdělávání učitelů na českých vysokých školách

- každá vysoká škola a někdy i každá fakulta téže vysoké školy si sama stanovuje rozsah základních složek učitelské přípravy
- realizace pedagogicko-psychologické složky učitelské přípravy se výrazně liší u téhož studijního programu a oboru mezi fakultami stejného typu
- výstupní požadavky na studenty učitelství stejného studijního programu či stejného oboru na různých fakultách závisejí převážně na rozhodnutí příslušných kateder
- absolvent učitelství má nedostatečnou praxi na těch školách, kde má vyučovat
- absolvent učitelství někdy nemá ani soubornou, tím méně státní zkoušku z pedagogiky a psychologie je nedále neudržitelný.

závěr

- 2. Dospělo k **závěru**, že i při dodržení autonomie vysokých škol je třeba vypracovat **rámcovou koncepci pregraduální přípravy učitelů základních a středních škol**.
- definovat **rámcových požadavek** na podobu učitelské přípravy, aby absolvent byl jako učitel *profesně připraven*.
- Definování požadavků, které by současně ponechaly prostor vysokým školám, fakultám i katedrám **pro konkretizaci, průběžnou inovaci i uplatnění specifik fakulty i regionu**.

. Výchozí premisy:

- je třeba respektovat znění nového **školského zákona** (dokumentu, který schválil parlament) a i zásadní teze Bílé knihy o vzdělávání (dokumentu, který schválila vláda ČR)
- plně kvalifikovaný učitel základní školy a učitel střední školy je **magistr** (znění zákona)
- tam, kde je to funkční, **ověřit i neučitelskou profesi pedagogického asistenta**
- všude tam, kde je to věcně proveditelné a funkční, by se mělo přejít ke strukturovanému studiu učitelství: **bakalářské studium + navazující magisterské studium (+ u dobře zajištěných oborů doktorské studium)**
- existuje více cest k dosažení plné učitelské kvalifikace
- **strukturované studium učitelství je celostátní experiment**, a proto by se měla efektivnost různých cest k získání učitelské kvalifikace soustavně ověřovat;
- **cílem je identifikovat optimální varianty a eliminovat varianty neefektivní**
- rámcové požadavky představují cíle pro nejbližší období
- v některých případech (např. u oborových didaktik) je třeba počítat s přechodným obdobím, které umožní překlenout rozdíly mezi aktuálním a cílovým stavem.

Minimální personální garance ze strany fakulty a vysoké školy

- **Pedagogicko-psychologická část přípravy musí být kvalifikovaně zajištěna po personální stránce na celou dobu udělení akreditace daného studijního programu:**
- **minimálně jedním *docentem pedagogiky* v produktivním věku na plný pracovní úvazek** u dané vysoké školy, který se podílí na výuce hlavních pedagogických předmětů v učitelském studiu
- **minimálně dvěma odbornými asistenty s hodností CSc. nebo PhD. z pedagogiky** (v produktivním věku na plný pracovní úvazek u dané vysoké školy)
- **minimálně jedním *docentem psychologie* v produktivním věku na plný pracovní úvazek** u dané vysoké školy, který se podílí na výuce hlavních psychologických předmětů v učitelském studiu
- **minimálně jedním odborným asistentem s hodností CSc. nebo PhD. z některého psychologického oboru** (v produktivním věku na plný pracovní úvazek u dané vysoké školy)
- **kromě získaných vědecko-pedagogických hodností musí pracovníci kateder pedagogiky a psychologie vykazovat trvalou vědeckou a publikační činnost:** řešení výzkumných záměrů, výzkumných projektů grantových agentur (nepočítají se projekty FRVS), tvorbu učebnic pro nižší stupně škol, publikování monografií, článků v domácích i zahraničních recenzovaných časopisech, přednášky na vědeckých konferencích (zejména celostátních, mezinárodních, zahraničních).

Oborově-didaktická část přípravy musí být kvalifikovaně zajištěna po personální stránce po celou dobu akreditovaného studijního programu:

- **minimálně jedním *docentem* s hodností CSc. nebo PhD.** Vědecká hodnost by měla být buď z daného vědního oboru nebo z pedagogiky (se zaměřením na daný obor) či z oborové didaktiky.
- **Minimální požadavky na personální zajištění oborové části přípravy učitelů** jsou plně v kompetenci jednotlivých členů Akreditační komise.
- Ti by měli (ve spolupráci se svými pracovními skupinami) definovat a zveřejnit minimální požadavky na personální zajištění výuky jednotlivých aprobačních oborů.

Pedagogická praxe studentů učitelství musí být fakultou zajištěna na celou dobu udělení akreditace daného studijního programu:


- fakulta má *smluvně* zajištěno provádění pedagogických praxí na školách, které mají statut fakultních škol, příp. má *smluvně* zajištěno provádění pedagogických praxí na školách, které nemají statut fakultní školy
- **minimální rozsah všech typů pedagogických praxí během celého studia učitelství musí souhrnně činit 4 týdny**
- pedagogické praxe jsou **zajištěny kvantitativně** (pro všechny studenty učitelství dané fakulty a v celém rozsahu, který je předepsán schváleným studijním programem)
- pedagogické praxe jsou **zajištěny kvalitativně** (pro všechny typy pedagogických praxí studentů zejména pro hospitace, následchy, průběžné praxe, souvislé praxe)
- fakulta má zajištěnu **supervizi nad praktikujícími studenty** jak ze strany učitelů fakulty, tak ze strany učitelů příslušných škol
- fakulta zajistí, aby studenti učitelství měli **možnost praktikovat** (v souladu se studovaným programem a oborem) **na různých typech škol**; např. u učitelství pro střední školy na gymnáziích, středních odborných školách, odborných učilištích apod.
- je nutné, aby se studenti učitelství při výuce **setkali s různými typy žáků** (po stránce sociální, etnické, zdravotní, míry schopností apod.) a aby se **seznámili s provozem školy jako instituce**.

Minimální požadavky na základní složky učitelské přípravy

- Pro praktické účely lze rozlišit **pět složek učitelské přípravy**, které jsou společné pro učitele všech typů a stupňů škol. Terminologické odstíny v označení složek nejsou podstatné. Podstatnější je **stanovit jejich vzájemné proporce** tak, aby absolvent mohl být označen za profesně připraveného učitele, způsobilého k samostatnému výkonu učitelského povolání.
- Navržené údaje jsou koncipovány jako minimum. Měl by však existovat **určitý rozdíl mezi učitelstvím pro 1. , 2. a 3. stupeň škol** v tom smyslu, že by zastoupení pedagogicko-psychologické složky v učitelské přípravě mělo mírně **stoupat** směrem k nižším stupňům škol nad toto minimum.

Navrhované minimální standardy pro učitelskou přípravu jako celek (Bc. + NMgr., event. Mgr.)

Označení složky	Podíl v % z celkové hodinové dotace	Podíl v kreditech
oborově předmětová (1. aprobačního předmětu) + předmětově didaktická oborově předmětová (2. aprobačního předmětu) + předmětově didaktická	60 %	180 kreditů
pedagogicko-psychologická	minimálně 15 - 20 % celkového času učitelské přípravy	45 - 60 kreditů
složka univerzitního základu, např. biologie, práce s počítači, filozofie	7 % celkového času učitelské přípravy	20 kreditů
pedagogické praxe	4 týdny, tj. asi 3 % (při 14 týdnech v semestru)	10 kreditů
mezisoučet	85 - 90 %	255 - 270 kreditů
volný prostor pro potřeby fakult	10 - 15 %	30 - 45 kreditů
celkem	100 %	300 kreditů

- 
-
- Návrh uvádí jen povinné a *povinně volitelné* předměty, tj. celkový počet kreditů *musí* student naplnit. Kromě toho existují i předměty volitelné, které jdou nad rámec povinného penzu. Ty ponechává náš návrh stranou, ale mohou být - v případě zdatných studentů - využity pro plnohodnotnou přípravu na učitelskou profesi "navíc" k povinnému penzu kreditů.

- Návrh uvádí jen **povinné a povinně volitelné předměty**, tj. **celkový počet kreditů musí student naplnit**. Kromě toho existují i **předměty volitelné**, které jdou nad rámec povinného penza. Ty ponechává náš návrh stranou, ale mohou být - v případě zdatných studentů - využity pro plnohodnotnou přípravu na učitelskou profesi "navíc" k povinnému penzu kreditů.
-

Varianty situování pedagogicko-psychologické části přípravy během studia

- Zavádění strukturovaného studia učitelství (Bc. + NMgr.) s sebou přináší problém, kam situovat pedagogicko-psychologickou část přípravy anebo jinak: zda bakalářské studium koncipovat jako ryze neučitelské nebo nikoli. Při rozhodování grémium kladlo důraz na to, aby volba učitelství byla učiněna po zralé úvaze a se znalostí věci, aby příprava v odborné složce *gradovala* i v navazujícím magisterském studiu, aby oborové didaktiky nebyly v navazujícím magisterském studiu odtrženy od oboru a aby vznikl časový prostor na zrání učitelské osobnosti a identifikaci jedince s profesí.

Doporučené varianty jsou řazeny podle míry preferovanosti od nejprijatelnějších k méně přijatelným:

- **První varianta:** pedagogicko-psychologická i oborově vědná část přípravy prostupuje jak bakalářskou částí studia, tak navazujícím magisterským studiem. V bakalářské části studenti projdou obecně kultivujícími pedagogicko-psychologickými předměty, absolvují hospitace a náslechy, aby si učinili představu o učitelství. **Nezískávají však učitelskou kvalifikaci.**
- V bakalářském studiu získají solidní oborově vědné základy jednoho či dvou budoucích aprobačních předmětů.
- V navazujícím magisterském studiu graduje oborově vědní studium a zvýrazňuje se těžiště učitelské přípravy.

Modely:

- bakalářské studium dvouoborové s učitelským zaměřením + navazující dvouoborové magisterské studium učitelské
- bakalářské studium jednooborové s učitelským zaměřením + navazující jednooborové magisterské studium učitelské
- Pro studenty bakalářského studia, kteří se během studia rozhodli, že nebudou pokračovat v učitelském zaměřením, musí být k dispozici moduly, který jim umožní rozšířit si *neučitelskou* část přípravy (buď se zaměřením na praktické uplatnění anebo se zaměřením na možné pokračování v odborném studiu v rámci navazujícího magisterského studia).

Druhá varianta:

- oborově předmětová část přípravy (bez oborových didaktik) je ryze neučitelská.
- Bakalářské studium dá budoucímu učiteli solidní oborově vědné základy v jednom či dvou aprobační předmětech. Pro zájemce je připraven navíc k povinnému penzu předmětů ještě *volitelný* pedagogicko-psychologický modul analogický s první variantou. Další postup je analogický s první (event. čtvrtou) variantou.

Třetí varianta:

- oborově předmětová část přípravy (bez oborových didaktik) je ryze neučitelská.
- Bakalářské studium dá budoucímu učiteli oborově vědné základy nikoli ve dvou konkrétních aprobační předmětech, ale širším vědním základu (přírodovědeckém, společenskovědném, lingvistickém apod.)
- V navazujícím magisterském studiu se už student soustředí na získání učitelské způsobilosti, tj. absolvuje všechny pedagogicko-psychologické předměty, pedagogické praxe a studium oborových didaktik a navíc se profiluje ve dvou aprobačních předmětech.

Modely:

- bakalářské studium s *neučitelským* zaměřením široce přípravné (typu základy humanitní vzdělanosti) + navazující jednooborové magisterské studium učitelské
- bakalářské studium s *neučitelským* zaměřením široce přípravné (typu přírodovědná studia, jazyková studia, historická studia) + navazující dvouoborové magisterské studium učitelské.

Čtvrtá varianta:

- oborově předmětová část přípravy (bez oborových didaktik) je ryze neučitelská.
- Bakalářské studium dá budoucímu učiteli solidní oborově vědné základy v jednom či dvou aprobační předmětech.
- V navazujícím magisterském studiu se už student soustředí na získání učitelské způsobilosti, tj. absolvuje všechny pedagogicko-psychologické předměty, pedagogické praxe a studium oborové didaktiky či oborových didaktik.

Modely:

- bakalářské studium jednooborové s *neučitelským* zaměřením (cíleně oborové, např. biologie, fyziky, historie) + navazující jednooborové magisterské studium učitelské
- bakalářské studium dvouoborové s *neučitelským* zaměřením (např. biologie-chemie, matematika-fyzika, matematika-informatika, bohemistika-latina) + navazující dvouoborové magisterské studium učitelské
- bakalářské studium jednooborové s *neučitelským* zaměřením (cíleně oborové, např. biologie, fyziky, historie) + navazující jednooborové magisterské studium neučitelské (cíleně oborové, např. biologie, fyziky, historie) + navíc **souběžně** probíhající studium učitelské způsobilosti v NMgr. studiu.

Další cesty k získání učitelské kvalifikace:

- bakalářské studium jednooborové s *neučitelským* zaměřením + navazující magisterské studium s *neučitelským* zaměřením (strojní inženýrství, chemické inženýrství, zemědělské inženýrství) + **následně** (tj. po absolvování fakulty) probíhající **bakalářské** studium doplňující odbornou část a učitelskou způsobilost (získání kvalifikace pro učitelství na středních odborných školách)
- magisterské učitelské studium nebo [ukončená kombinace bakalářského studia kteréhokoli z výše uvedených typů + navazující magisterské učitelské studium] + **následně** probíhající studium dalšího, např. třetího aprobačního předmětu (bez studia učitelské způsobilosti, kterou už jedinec má)
- magisterské učitelské studium nebo [ukončená varianta bakalářského studia kteréhokoli z výše uvedených typů + navazující magisterské učitelské studium] + **následně** probíhající studium rozšiřující aprobaci pro další typ školy, např. z učitelství pro 2. stupeň ZŠ na učitelství pro střední školu (studium by rozšiřovalo znalosti a dovednosti nejen z aprobačních předmětů, ale také vybraných předmětů učitelské způsobilosti)

Speciální případy:

- bakalářské studium s dílčí učitelskou kvalifikací (např. učitelství pro mateřské školy) + **následně** probíhající navazující magisterské studium rozšiřující aprobační pro další typ školy, např. učitelství pro ZŠ (studium by rozšiřovalo znalosti a dovednosti nejen z aprobačních předmětů, ale také z vybraných předmětů učitelské způsobilosti)
- absolvované středoškolské odborné studium (technických oborů nebo zdravotnických oborů) + **následně** probíhající bakalářské studium doplňující odbornou část a učitelskou způsobilost pro vedení praktické části výuky (mistři odborného výcviku, lektorky středních zdravotnických škol vedoucí praxi žákyň ve zdravotnických zařízeních apod.).

Příprava ve dvou aprobačních oborech

- Zavádění strukturovaného studia učitelství je jednodušší v případech jednoaprobačního studia (tělesná výchova, výtvarná výchova, cizí jazyk apod). U dvouaprobačního studia přináší určité problémy. Grémium po diskusi dospělo k těmto doporučením:
- koncipovat obě aproby jako rovnocenné
- doporučit vysokým školám, aby samy vypisovaly nejvhodnější kombinace oborů a omezily případy, kdy je možné kombinovat "cokoli s čímkoli"
- optimalizovat studium učitelství rámci jedné vysoké školy tak, aby na základě písemných dohod mezi fakultami byly určité fakultě svěřeny ty učitelské obory, pro jejichž provozování má nejvhodnější podmínky; zamezit zbytečným duplicitám a naopak zintenzivnit spolupráci mezi fakultami

Příprava učitelů pro 2. stupeň základní školy a učitelů pro střední školy je svou strukturou podobná; lze tedy akceptovat obě varianty:

- a) oddělenou přípravu tam, kde personální, vědecké i materiální zázemí nedovoluje studium spojit,
- b) společnou přípravu tam, kde jsou pro vytvořeny personální, vědecké i materiální podmínky; společná odborná příprava se ovšem musí promítnout i do pedagogicko-psychologické části tak, aby zahrnula příslušné věkové období v celé jeho šíři a zvláštnostech (to proto, že získání učitelské kvalifikace pro střední školu podle zákona v sobě obsahuje i kvalifikaci pro 2. stupeň ZŠ - nikoli však naopak).

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Učitelství pro 1. stupeň základní školy se svou povahou a oborovou strukturou odlišuje od učitelství pro 2. stupeň ZŠ i od učitelství pro střední školy. Proto se doporučuje:

- v souladu s novým školským zákonem vyčlenit učitelství **pro 1. stupeň do samostatného studijního programu**
- ako hlavní proud přípravy učitelů koncipovat **pětileté nestrukturované magisterské studium**, které ovšem musí zohlednit nové úkoly: narůstající heterogenitu žakovské populace po stránce sociální, kulturní i jazykové, přibývající problémy psychologického rázu (specifické poruchy učení a poruchy chování), zdravotního rázu (inkluze handicapovaných dětí) i nové požadavky vzdělávacího systému (zavedení výuky cizího jazyka)
- nově zavést neučitelskou profesi **pedagogického asistenta** - bakaláře s praktickým zaměřením (romský asistent, asistent pro výchovu a vzdělávání handicapovaných dětí, dětí ze sociálně znevýhodněného prostředí, dětí imigrantů apod.)
- ověřit, nakolik by bylo efektivní propojení bakalářského studia obecně humanitního zaměření (např. základy humanitní vzdělanosti) s navazujícím tříletým magisterským studiem učitelství pro 1. stupeň základní školy.

Další postup prací

- Předpokládá se, že koncepční práce budou pokračovat a budou směřovat do tří oblastí:
- 1. legislativně-věcné, jejímž vyústěním bude tvorba příslušných vyhlášek MŠMT ČR
- 2. koncepčně-výstupní: definování minimálních výstupních požadavků, zejména podoby bakalářské a magisterské státní zkoušky
- 3. koncepčně-věcné: hledání konsensu pro minimální obsahové či dokonce kompetenční standardy studia učitelství.

Posztgradális továbbképzés

- Kisdoktori - PaedDr. PhD.
- kvalifikációs vizsgák
- Doktori iskola – PhD., Ph.D.
- Szakbővítés, után-képzés, ...
folyamatos, egészéleten tartó,
támogatott vagy önálló képzés ...

Ďalšie vzdelávanie učiteľov základných a stredných škôl (v predmete informatika)

- **Do konca apríla 2010 majú učitelia možnosť prihlásiť sa do druhého kola projektu financovaného zo štrukturálnych fondov s názvom „Ďalšie vzdelávanie učiteľov základných a stredných škôl v predmete informatika“.**
- Cieľom projektu, ktorého riešiteľom je Štátny pedagogický ústav, je zabezpečiť moderné vzdelávanie pre učiteľov informatiky a informatickej výchovy podporenej digitálnymi technológiami.
- V súčasnosti sa v ňom vzdeláva 849 učiteľov (116 v rámci Bratislavského kraja, 733 z ostatných krajov Slovenska). Hlavné aktivity sú zamerané nielen na vzdelávanie učiteľov 1. stupňa v oblasti informatiky a informatická výchova, ale aj nekvalifikovaných učiteľov 2. stupňa ZŠ a SŠ a ďalšie vzdelávanie kvalifikovaných pedagógov týchto predmetov.
- Projekt okrem študijnej literatúry zabezpečuje taktiež dodávku technického zariadenia pre frekventantov. Doteraz bolo študujúcim učiteľom odovzdaných 846 notebookov, USB kľúče a 844 dataprojektorov. Túto techniku môžu učitelia využívať okrem vyučovania informatiky a informatickej výchovy aj v ďalších predmetoch, čo umožní rozvíjať informačné kompetencie žiakov a študentov.



Köszönöm megtisztelő figyelmüket

Спасибі за увагу

Stoffa Veronika